

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในการพัฒนารูปแบบการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาบ้านบัวเหิง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยจึงได้กำหนดการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 3.2 การเลือกพื้นที่การศึกษา
- 3.3 การเลือกกลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
- 3.4 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.9 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจัยที่ประกอบไปด้วยกระบวนการทางสังคม (Social investigation) การให้ศึกษา (Education) และการกระทำหรือการปฏิบัติการ (Action) เพื่อให้ได้มีส่วนร่วมในการสร้างความรู้และทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ รวมถึงการเปิดพื้นที่ให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ระหว่างหลายฝ่าย (วรภรณ์ บุญเชียง, 2565: เว็บไซต์)

3.2 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยนี้ใช้การเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกบ้านบัวเหิง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี เพราะมีลักษณะพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท อีกทั้งยังเป็นหมู่บ้านที่ผู้อาศัยมีลักษณะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3.3 การเลือกกลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.3.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบ้านบัวเหิง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 73 คน (กรมประชาสัมพันธ์, 2565ก: เว็บไซต์)

3.3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบ้านบัวเหิง อำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นผู้ที่อาศัยในพื้นที่โดยถาวรหรืออยู่อาศัยในช่วงระยะเวลา

ของการดำเนินการวิจัยนี้ อีกทั้งมีรายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (กรมประชาสัมพันธ์, 2565: เว็บไซต์) จำนวนอย่างน้อย 12 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Boddy, 2016)

3.4 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) โดยผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งไม่ได้กำหนดแนวคำตอบ โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบได้อย่างอิสระ ทำให้ได้คำตอบที่ละเอียดในทุกแง่มุม (ชาย โพธิ์สิตา, 2554: 239-244)

โดยแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) แบบสัมภาษณ์ในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรม (Precondition) และหลังจากการดำเนินกิจกรรม (Intervention) และ (2) แบบสัมภาษณ์ในช่วงระหว่างการทำกิจกรรม ในมิติด้านสุขภาพเป็นหลัก และในมิติด้านสังคมบางส่วน

3.4.1.1 แบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 มีเนื้อหาการสัมภาษณ์ 2 ส่วน ดังนี้

1) ส่วนผู้ถูกสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น ชื่อ-สกุลของผู้ถูกสัมภาษณ์ สถานภาพ เพศ อายุ อาชีพ จำนวนบุตรหลาน เป็นต้น

2) ส่วนคำถาม เป็นส่วนของคำถามที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ช่วงที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดการตนเอง การขึ้นตนเอง และการควบคุมตนเองในด้านการเงิน ด้านสุขภาพ และด้านสังคม โดยมีการถามในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรม (Precondition) และหลังจากการดำเนินกิจกรรม (Intervention) แล้ว

2.1) คำถามเกี่ยวกับมิติด้านการเงิน ได้แก่ รายได้ต่อเดือน แหล่งที่มาของรายได้ รายจ่ายต่อเดือน การออมเงินหรือเงินออมที่มี ณ ปัจจุบัน ภาระหนี้สินในปัจจุบัน

2.2) คำถามเกี่ยวกับมิติด้านสุขภาพ ได้แก่ โรคประจำตัวในปัจจุบัน ความถี่ในการออกกำลังกายต่อสัปดาห์

3.4.1.2 คำถามเกี่ยวกับมิติด้านสังคม ได้แก่ จำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น การเข้าวัดทำบุญ

แบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ในระหว่างการทำกิจกรรม โดยเก็บข้อมูลในมิติด้านสุขภาพเป็นหลัก และในมิติด้านสังคมบางส่วน

1) คำถามเกี่ยวกับด้านสุขภาพ ได้แก่ จำนวนครั้งของการออกกำลังกายต่อสัปดาห์ จำนวนครั้งของการซื้อยารับประทานเองต่อเดือน

2) คำถามเกี่ยวกับด้านสังคม ได้แก่ ความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรม.

3.4.2 แบบสังเกต

ผู้วิจัยใช้การสังเกต (Observation) เพื่อเข้าไปศึกษาพฤติกรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล (จิตติรัตน์ แสงเลิศุทัย, 2558) ซึ่งจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้สังเกตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษาในระหว่างการทำกิจกรรม ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะสังเกตในมิติด้านสุขภาพ และสังคม เช่น พฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในระหว่างการทำกิจกรรม

3.4.3 แบบบันทึก

แบบบันทึกเป็นเครื่องมือที่นักวิจัยพัฒนาขึ้นมาเอง ซึ่งพัฒนาแบบบันทึกในรูปแบบอย่างง่าย โดยใช้บันทึกในมิติด้านการเงิน เช่น รายรับ รายจ่าย ซึ่งบันทึกในระหว่างการทำกิจกรรมจนกว่ากิจกรรมจะเสร็จสิ้น

3.4.4 กล้องถ่ายภาพ

กล้องถ่ายภาพ จะถูกนำมาใช้สำหรับถ่ายภาพ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และประกอบการสังเกตการณ์

3.5 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

3.5.1.1 แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม แบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ในช่วงก่อนการดำเนินกิจกรรม (Precondition) และหลังจากการดำเนินกิจกรรม (Intervention) และแบบสัมภาษณ์กลุ่มที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ในระหว่างการทำกิจกรรม โดยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 กลุ่มถูกสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงประมวลผลเป็นข้อคำถาม โดยมีลักษณะให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในประเด็นการจัดการชีวิตของตนเอง

คำถามเกี่ยวกับด้านการเงิน เช่น คุณยายอยากหาเงินเพิ่มหรือไม่ ถ้าหากจัดกิจกรรมคุณยายสามารถมาทำกิจกรรมได้กี่วันต่อสัปดาห์ คุณยายจะมาร่วมกิจกรรมจริงหรือไม่ และคุณยายมาทำกิจกรรมได้ทุกวันหรือไม่

คำถามเกี่ยวกับด้านสุขภาพ เช่น คุณยายอยากมีสุขภาพดีหรือไม่ ได้ออกกำลังกายบ้างหรือไม่ ถ้าหากออกกำลังกายออกกี่ครั้งต่อสัปดาห์ ถ้าหากได้ออกกำลังกายทุกวันคุณยายทำได้หรือไม่

คำถามเกี่ยวกับด้านสังคม เช่น คุณยายมีความเหงาหรือไม่ อยากเจอเพื่อนบ้างหรือไม่ ถ้าให้ร่วมกลุ่มกันทำกิจกรรมคุณยายสามารถเข้าร่วมได้หรือไม่ คุณยายจะมาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมได้กี่วันต่อสัปดาห์ ถ้าหากให้มาร่วมกลุ่มทำกิจกรรมกับเพื่อนทุกวันมาได้หรือไม่

3.5.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจแก้ไขแบบสัมภาษณ์ให้มีความถูกต้องและเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

3.5.1.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.5.2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงตามเนื้อหาไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.5.2 แบบสังเกต (Observation From)

3.5.2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตที่ชัดเจน ในมิติทางสุขภาพและสังคม เช่น พฤติกรรมการออกกำลังกาย พฤติกรรมการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในระหว่างการทำกิจกรรม

3.5.2.2 สร้างแบบตรวจสอบรายการ (Check-Lists) ถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม จำนวนครั้งของการเข้าร่วมกิจกรรม

3.5.2.3 นำแบบตรวจสอบรายการที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจแก้ไขแบบตรวจสอบรายการให้มีความถูกต้องและเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

3.5.2.4 ปรับปรุงแบบตรวจสอบรายการตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.5.2.5 นำแบบตรวจสอบรายการที่ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงตามเนื้อหาไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.5.3 แบบบันทึก

3.5.3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของการบันทึกที่ชัดเจน ในมิติด้านการเงิน เช่น รายรับ รายจ่าย

3.5.3.2 สร้างแบบบันทึกที่ง่ายต่อการบันทึกให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.5.3.3 นำแบบบันทึก ที่สร้างขึ้นปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจแก้ไขแบบบันทึกให้มีความถูกต้องและเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

3.5.3.4 ปรับปรุงแบบบันทึกตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.5.2.5 นำแบบบันทึกที่ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงตามเนื้อหาไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

3.6.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.6.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายภาพ ซึ่งมีรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.6.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมตัว ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ประสานงานขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนขอเข้าพื้นที่เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยได้นัดวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ที่มุ่งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้อธิบายให้เห็น หรือเล่าถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อคำถามที่ตั้งไว้

2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ เริ่มจากผู้วิจัยแนะนำตนเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง เป็นธรรมชาติเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่รู้สึกหวาดระแวงหรือเกร็ง และใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อให้เข้าใจตรงกันทั้ง 2 ฝ่าย อีกทั้งยังขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายภาพผู้ถูกสัมภาษณ์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ไม่เกิน 1 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยจะเริ่มคำถามกว้าง ๆ ต่อมาจึงใช้คำถามเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักของการศึกษา ผู้วิจัยจะคอยซักถามในกรณีที่คำตอบไม่ชัดเจนหรือผู้วิจัยต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลต่าง ๆ ครบถ้วน

3) ขั้นสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแสดงความขอบคุณและนัดหมายครั้งต่อไป หากมีข้อสงสัยหรือข้อซักถามเพิ่มเติม นอกจากนี้ระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการบันทึกคำสัมภาษณ์ด้วย เครื่องมือบันทึกเสียงที่ผู้วิจัยได้ขออนุญาตตั้งแต่ในขั้นเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ถูกบันทึกเสียง จะถูกถอดความเพื่อการวิเคราะห์ แต่ถ้าหากผู้ให้ข้อมูลหลักไม่อนุญาตให้บันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้การจดบันทึก แทนการบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์

3.6.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

สังเกตในระหว่างการดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการเตรียมตัว ก่อนการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ประสานงานขอความอนุเคราะห์ผู้นำชุมชนขอใช้พื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งได้ในวัน เวลา สถานที่ เพื่อให้ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าใจตรงกัน และเพื่อดำเนินการทำกิจกรรม

2) ขั้นดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และสังเกตพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม และการปฏิสัมพันธ์ โดยการใช้เครื่องมือแบบสังเกตแบบตรวจสอบรายการ (Check-Lists)

3) ขั้นสิ้นสุดการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นขั้นตอนสิ้นสุดกิจกรรม ผู้วิจัยได้แสดงความขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักและทำการนัดหมายครั้งต่อไป

3.6.2.3 การถ่ายภาพ

ในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจะทำการถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายรูป เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงประจักษ์ ในมิติด้านสังคม เช่น การหัวเราะ การยิ้มทุกครั้ง และใช้เป็นหลักฐานสนับสนุนการสังเกตการณ์

3.7 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ในแต่ละครั้งผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง หลังจากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง รวมทั้งแบบบันทึก ผู้วิจัยจะทำการถอดเทปบันทึกเสียงหลังจากการสัมภาษณ์ทันทีเพื่อที่จะสามารถจดจำรายละเอียดและบริบทแวดล้อมในช่วงวันเวลาดังกล่าวได้ เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลมีดังนี้ (ประคอง สารธรรม, 2566: เว็บไซต์)

3.7.1 การตรวจสอบความตรง (Validity)

การตรวจสอบความตรง (Validity) ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาเรียบเรียงและตีความเพื่อถามย้อนกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักอีกครั้ง อันเป็นการตรวจสอบซ้ำ ทั้งนี้เพื่อยืนยันความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละราย จากนั้นได้กำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยเป็นผู้ตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ทั้งในส่วนเกี่ยวกับภาษาและเนื้อหาโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งการเก็บรักษาข้อมูลและขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์และบันทึกเทป

3.7.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method triangulation) โดยใช้วิธีการสอบถามบุคคลใกล้ชิด คือ บุตร และผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำการสอบถามหลังเสร็จสิ้นการทำกิจกรรม การสังเกตการณ์จะทำการสังเกตพฤติกรรม ในมิติสุขภาพและมิติสังคม โดยสังเกตพฤติกรรมการออกกำลังกาย สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่น ร้านค้าชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมตำบล บัวเหิง

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.8.1 การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ การจดบันทึก เมื่อได้ข้อมูลจึงทำการถอดบทสัมภาษณ์ ตีความจากการจดบันทึก แล้วนำข้อมูลที่สกัดแล้วนั้นมาเรียงเป็นหมวดหมู่ใน 3 มิติ คือ (1) มิติด้านการเงิน (2) มิติด้านสุขภาพ และ (3) มิติด้านสังคม เพื่อวิเคราะห์เชิงเนื้อหาซึ่งในมิติด้านการเงิน มิติด้านสุขภาพ และมิติด้านสังคมบางส่วนได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ทั้งนี้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตาราง และแผนภูมิ ประกอบการบรรยาย

3.8.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการตีความสร้างข้อสรุป ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตในการเก็บข้อมูลใน 2 มิติ คือ (1) มิติด้านสุขภาพ และ (2) มิติด้านสังคม โดย (1) มิติด้านสุขภาพ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร แล้วนำสิ่งที่สังเกตตีความสร้างข้อสรุป จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ซึ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตาราง แผนภูมิ และการใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อเก็บหลักฐานเชิงประจักษ์ และ (2) มิติด้านสังคม ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ เช่น การหัวเราะ การพูดคุยกัน รอยยิ้ม รวมถึงมีการใช้แบบตรวจสอบรายการในการเก็บข้อมูล พร้อมด้วยกล้องถ่ายรูปในการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อธิบายรายละเอียด เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วน แล้วใช้การวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละโดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตาราง และแผนภูมิ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของข้อมูลก่อนการทำกิจกรรมและหลังการทำกิจกรรม

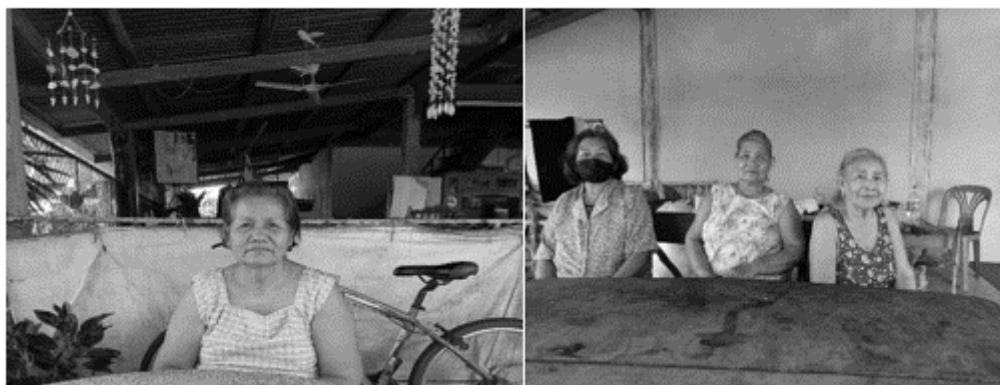
3.9 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ แบ่งการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ

3.9.1 ระยะเตรียมการ

3.9.1.1 ผู้วิจัยได้เข้าไปขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน โดยได้แจ้งถึงงานวิจัยที่ทำ เพื่อขออนุญาตทำความรู้จักกับบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในหมู่บ้านบัวเหิง และขอสอบถามข้อมูลทั่วไปจากบุคคลเหล่านั้น

3.9.1.2 ผู้วิจัยได้เข้าไปสอบถามข้อมูลทั่วไปและปัญหาเบื้องต้น (ภาพที่ 3.1) จากบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในช่วงวันที่ 15-16 ธันวาคม 2564 เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้ ซึ่งปัญหาที่พบ ได้แก่ (1) ปัญหาด้านการเงิน (2) ปัญหาด้านสุขภาพ และ (3) ปัญหาด้านสังคม

ภาพที่ 3.1 บางส่วนของการลงพื้นที่สัมภาษณ์เบื้องต้น

3.9.1.3 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังปรากฏในกรอบแนวคิดการวิจัยในบทที่ 2 หัวข้อ 2.6

3.9.2 ระยะการดำเนินการ

3.9.2.1 ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชนในการไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในด้านการเงิน ด้านสุขภาพ และด้านสังคม เช่น รายได้และแหล่งที่มาของรายได้ต่อเดือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนภาระหนี้ในปัจจุบัน โรคประจำตัว การออกกำลังกายต่อสัปดาห์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เป็นต้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้น ก่อนการชักชวนในการทำกิจกรรม เพื่อเป็นข้อมูลฐาน (Baseline data) สำหรับนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลเดียวกันหลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมแล้ว

3.9.2.2 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะเรียนเชิญผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าร่วมพูดคุย ณ ศาลากลางหมู่บ้านบัวเหิง ในช่วงเดือนกันยายน 2565 โดยผู้วิจัยจะชวนพูดคุย ร่วมกันเสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมการทำขนม การทำน้ำสมุนไพร ฯลฯ

3.9.2.3 เมื่อร่วมกันเสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ว่าจะดำเนินกิจกรรมด้วยกัน 2 กิจกรรม คือ (1) กิจกรรมทำน้ำสมุนไพร (2) กิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งเนื้อหาการให้ความรู้ขึ้นกับวิทยากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลักจะร่วมกันออกแบบรูปแบบกิจกรรม และวางแผนการดำเนินกิจกรรมในกิจกรรมทำน้ำสมุนไพร เมื่อได้รูปแบบของกิจกรรมแล้วนั้น ผู้วิจัยจะเข้าไปดำเนินกิจกรรมดังกล่าวร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยคาดว่าจะเริ่มทำกิจกรรมในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2565 ถึงเดือน ธันวาคม 2565 ซึ่งจะใช้การเก็บข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน

3.9.2.4 ในระหว่างการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและการบันทึกภาพ และหลังจากการทำกิจกรรมสิ้นสุดลงตามระยะเวลาของโครงการ นักวิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อตรวจสอบความพึงพอใจด้านการเงิน ด้านสุขภาพ และด้านสังคมของผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.9.2.5 นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ รวบรวมและเรียบเรียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และวัดผลในส่วนถัดไป

3.9.3 ระยะสรุปผล

สรุปและประเมินผลการดำเนินการวิจัยโดยการเขียนรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี